



Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Olarak Yapılan Bilimsel Çalışmaların İncelenmesi

Review of Scientific Studies Conducted on Children in Need of Protection

Sayfa | 1103

Özge İDRİSOĞLU , Araştırma Görevlisi, Balıkesir Üniversitesi, ozge.idrisoglu@balikesir.edu.tr

Mübeccel GÖNEN , Prof. Dr., Okan Üniversitesi, gonenmubeccel@gmail.com

Geliş tarihi - Received: 23 Aralık 2024
Kabul tarihi - Accepted: 7 Mart 2025
Yayın tarihi - Published: 28 Nisan 2025



Öz. Bu araştırmada, 0-18 yaş arası korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik olarak Türkiye’de yapılmış çalışmalara Ulusal Tez Merkezi, TR Dizin ve Dergipark veri tabanları aracılığıyla erişilerek tematik içerik analizi yapılmıştır. Araştırma kapsamında ulaşılan 82 çalışma; yayın yılı, yayın türü, temel çalışma alanı, çalışma alt alanı, örneklem yaş grubu, ele alınan gelişim alanı ve kullanılan araştırma yöntemi olarak farklı kategoriler altında içerik analizi teknikleri ile analiz edilmiş, elde edilen bulgular tablo ve grafikler kullanılarak sunulmuştur. Bulgulara göre araştırmaya dahil edilen çalışmaların %85,4’ünün tez olduğu, çalışmaların ağırlıklı olarak 2011-2019 yılları arasında yayınlandığı, konuya ilişkin yapılmış çalışmaların %39’unun Eğitim bilimleri alanı bünyesinde yayınlandığı, çalışmalarda en fazla ele alınan gelişim alanının sosyal-duygusal gelişim olduğu, örneklem olarak seçilen yaş grubunun çoğunlukla 7-12 yaş grubu olduğu ve çalışmalarda büyük oranda herhangi bir müdahale programının uygulanmadığı betimsel bir yöntemin kullanıldığı ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Korunmaya ihtiyacı olan çocuk, Risk altındaki çocuklar, Kurum bakımı, İçerik analizi.

Abstract. In this study, thematic content analysis was conducted by accessing research on children aged 10-18 in need of protection, using the National Thesis Center, TR Index, and Dergipark databases. A total of 82 studies were analyzed using content analysis techniques, categorized by publication year, publication type, main field of study, subfield of study, sample age group, developmental domain, and research method used. The findings were presented through tables and graphs. The results indicated that 85.4% of the studies included in the research were theses, most of the studies were published between 2011 and 2019, 39% of the studies on the subject were published in the field of Educational Sciences, the most frequently addressed developmental domain was social-emotional development, the selected sample age group was predominantly 7-12 years old, and a descriptive method without the application of any intervention program was most commonly used.

Keywords: Children in need of protection, Children at risk, Institutional care, Content analysis.



Extended Abstract

Introduction. Not every child develops under the same conditions, and it is known that many children are exposed to various risk factors. These children are referred to as “children at risk” or “children in need of protection” according to different sources. In the context of the Social Services Law, “children in need of protection” are generally defined as those who do not have a mother or father or who are neglected by their parents. The measures taken by the state vary depending on the extent of neglect or abuse these children experience. When conditions permit, children are supported by their families as much as possible. In cases where this is not feasible, a protection decision is made for the children, and they are placed in institutions.

Although the basic needs of these children—such as security, shelter, and nutrition—are met under state protection, research has shown that institutional care can have negative impacts on various areas of their development. Many studies have been conducted to identify and mitigate these negative effects. This research aims to examine these studies conducted for children in need of protection under specific categories, thus providing insights for future research and suggesting methods and target development areas. In line with this purpose, the following questions will be addressed within the scope of the research:

- What is the distribution of studies conducted on children in need of protection by year?
- What is the distribution of the fields in which studies conducted on children in need of protection are published?
- What is the distribution of the developmental areas addressed in studies conducted on children in need of protection?
- What is the distribution of the sample age range in studies conducted on children in need of protection?
- What is the distribution of the research method used in studies conducted on children in need of protection?

Method. In this study, the thematic content analysis method was used to examine studies conducted on children in need of protection in Turkey. Content analysis is a form of analysis that allows the content of written materials to be objectively and systematically summarized into small categories and converted into numerical data by coding according to specific rules (Büyüköztürk et al., 2012; Kızıltepe, 2021). Content analysis is categorized under three different headings: descriptive content analysis, meta-synthesis (thematic content analysis), and meta-analysis. In this study, thematic content analysis (meta-synthesis) was used to examine the studies on children in need of protection. Thematic content analysis allows for the synthesis of studies on the same subject using themes, thus enabling the comparative analysis of the studies examined (Çalık and Sözbilir, 2014).

Results. A total of 82 studies conducted on children in need of protection were examined, and findings were categorized into 8 different categories. When the distribution of the studies according to the databases was analyzed, it was found that 85.4% (n=70) were published within the National Thesis Center, and similarly, 85.4% (n=70) of the 82 studies were theses. The remaining 12 studies were published in Dergipark (n=8) and the TR Index (n=4). When the percentage and frequency data of these groups were examined, it was observed that most of the studies on this subject were conducted between 2011-2019 (35.4%).



In terms of the distribution of main fields, it was determined that Educational Sciences had the highest publication rate at 39% (n=32). Within sub-fields, Psychological Counseling and Guidance had the highest publication rate at 18.3% (n=15). When examining the developmental areas addressed, Social-Emotional Development ranked first at 69.5% (n=57). Among studies addressing more than one developmental area, Cognitive Development and Social-Emotional Development were most frequently examined together (6.1%).

Studies that included an intervention program in their methodology were classified as experimental, while studies that did not involve any intervention program and only used various measurement tools to assess the children's situation were classified as descriptive. When examining the distribution within this category, it was found that descriptive studies were more prevalent, accounting for 81.7% (n=67) of the total.

Discussion and Conclusion. In a study examining articles, theses, and books on child victims between 1989 and 2018, the findings under the subheading of children in need of protection were similar to those of this study. However, it was revealed that the number of theses was higher than the number of articles and books during the specified years (Aslan, 2019). Additionally, when the distribution of theses and articles by year was examined, it was suggested that the quantitative data presented in this study differ from those of similar years. This discrepancy is thought to result from the variety of keywords used during the data collection process. Moreover, the same study found that, among other studies on child victims (e.g., neglect-abuse, child labor, broken families, etc.), there were relatively fewer studies focused on children in need of protection (Aslan, 2019).

Similarly, Başar (2023) examined postgraduate theses in the field of child protection in Turkey and noted that only 2 of the 37 theses specifically addressed children under state protection. One possible explanation for this could be the state's measures taken due to the sensitivities surrounding this group and the limited accessibility of the group. In another study, which systematically examined intervention programs implemented for institutions and caregivers of children under protection across 15 different countries using international databases, it was found that the number of intervention-based studies targeting this group was relatively low, consistent with the data obtained here. Unlike the results of this study, it was observed that the intervention-based studies primarily focused on the 0-6 age group (Hermenau et al., 2017).

The data obtained within the scope of this study are expected to serve as a resource for determining sample age groups, developmental areas, and appropriate methodologies in future research on this population. The findings should provide insights into studies conducted with children in need of protection and help lay the groundwork for identifying the specific needs of this group. Among the suggestions that can be made as a result of this study are increasing the number of studies conducted on children in need of protection, designing studies that include intervention programs and creating environments that support children's development.



Giriş

Gelişimi risk altında bulunan çocuklar söz konusu olduğunda, etkili risk faktörlerine bağlı olarak birçok gruptan söz etmek mümkündür. Bu gruplardan biri de devlet koruması altında bulunan çocuklar olacaktır. Devlet koruması altında bulunan çocuklar “korunmaya ihtiyacı olan çocuk” olarak da adlandırılmakta olup 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu (1983) kapsamında;

“...beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup; Ana veya babasız, ana ve babasız, ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan, ana ve babası veya her ikisi tarafından terkedilen, ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen” şeklinde tanımlanmıştır.

Korunmaya ihtiyacı olan çocuk kavramı ilgili kanun tarafından açıklanırken korunma gereksinimini ortaya çıkaran birden fazla durumdan söz edilmiş, ebeveynlerin olmaması ya da gerekli bakımı verme konusunda yetersiz olunması gibi gerekçelerden dolayı devlet tarafından korunma altına alınmadan önce çocuğun üstün yararı ilkesi çerçevesinde farklı koruyucu ve destekleyici tedbirlerin alındığı da bilinmektedir. Bu tedbirler 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (2005) kapsamında şu şekilde sıralanmıştır;

“Koruyucu ve destekleyici tedbirler

Madde 5- (1) Koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirlerdir.

Bunlardan;

- a) Danışmanlık tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye,
- b) Eğitim tedbiri, çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine,
- d) Sağlık tedbiri, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbî bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasına,
- e) Barınma tedbiri, barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamaya, yönelik tedbirdir.”

Her ne kadar çocuğun üstün yararı gereği çocuklar aileleri yanında desteklenmeye çalışılsa da aile ya da bakım veren yoksunluğunun yaşanması veya çocuğun ailenin yanında olmasının çocuk için olumsuz sonuçlar doğurabileceği durumlarda son çare olarak korunma tedbiri uygulanmaktadır (Yolcuoğlu, 2009). Hakkında korunma tedbiri alınan çocuklara yönelik sunulan hizmetler farklı modeller halinde karşımıza çıkmaktadır. Korunmaya ihtiyacı olan çocuklar yaş ve gelişimsel özelliklerine uygun olacak şekilde Çocuk Koruma Kanunu 5.maddesi kapsamında resmi veya özel bakım yurtlarına yerleştirilebilmektedir. Buna ek olarak bu çocuklar evlat edindirilebilir ya da koruyucu aile bakımına verilebilmektedir (Çocuk Koruma Kanunu, 2005). Devlet tarafından koruma altına alınan bu çocukların sayısı göç, doğal afet gibi farklı toplumsal olayların etkisi ile artıp azalmakta olup, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından 2023 yılında yayınlanan verilere göre kurum bakımı altında olan

İdrisoğlu, Ö. ve Gönen, M. (2025). Korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik olarak yapılan bilimsel çalışmaların incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 16(1), 1103-1119.*

DOI. 10.51460/baebd.1606127



çocukların sayısının 14.435, kurum bakımı altına alınmak dışında evlat edindirilen ve koruyucu aile yanında bakım sağlanan çocukların toplam sayısının ise 10.443 olduğu ifade edilmiştir (Türkiye İstatistik Kurumu, İstatistiklerle Çocuk, 2023).

Gelişimi farklı sebeplerle risk altında olan çocukların kurum bakımı aracılığıyla sağlıklı ve güvenli gelişimleri destekleniyor olsa da hem ulusal hem de uluslararası çalışmalar, kurum bakımında bulunmanın gelişim üzerinde olumsuz etkileri olabileceğini göstermektedir. Johnson ve arkadaşları (2006) tarafından kurum bakımında yetişen çocuklarla ilgili inceleme yapılan 27 çalışmadan 17'sinde, bu çocukların diğer çocuklarla karşılaştırıldığında daha yaygın sosyal ve davranışsal problemler yaşadığı ortaya konulmuştur. Bunun yanında, sosyal olarak zengin uyaranlara sahip bir aile ortamının yenidoğan beyninin gelişimine katkı sağladığı gibi, ebeveyn ihmali veya kurum bakımının neden olduğu yetersiz bir çevrenin de yenidoğan beyin gelişimini baskıladığı araştırma sonuçlarında belirtilmektedir (Glaser, 2000). Kurum bakımının çocukların gelişimi üzerindeki olumsuz etkilerine neden olan faktörler arasında, genellikle kurum ortamının yeterince uyaran bulundurmaması, yeterli bakım veren personel olmaması, bakım personelinin sık sık değişmesi ve bu durumun sonucunda çocukların bir bakım verene yönelik bağlanmayı gerçekleştirememesi gösterilmektedir (Yolcuoğlu, 2009; Van IJzendoorn ve diğerleri, 2011; Baptista ve diğerleri, 2019).

Kurum bakımı altında bulunan çocuklara yönelik ortaya konulan bu sonuçlar ışığında, bu çocukların farklı gelişim alanlarında desteklenmesi ve bu gelişim alanlarına ilişkin mevcut düzeylerinin belirlenmesi için yapılan birçok araştırmaya alan yazında rastlanmaktadır (Yaban ve Yükselen, 2007; Akman ve Gülay, 2008; Asimina, Melpomeni ve Alexandra, 2017; Yorgun Yaşar ve Özbey, 2019). Farklı yaş grupları ve gelişim alanlarının konu edinildiği bu çalışmalarda hem kurum bakımının çocukların gelişimi üzerindeki etkileri hem de herhangi bir gelişim alanına yönelik olarak kurumlarda uygulanmış müdahale programlarının sonuçları ortaya konulmaktadır. Bu sonuçlar doğrultusunda kurum bakımı altında bulunan çocukların yaşadıkları ortamda, kurumda bulunan bakım personellerine ya da doğrudan çocuklara yapılan müdahale programlarının genellikle çocukların gelişimleri açısından etkili olduğu, çocukların farklı alanlardaki gelişim puanları üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu görülmektedir (Kim ve diğerleri, 2003; Yavaşlar Doğru ve diğerleri, 2016; Hermenau ve diğerleri, 2017; Julian ve diğerleri, 2019).

Bu araştırma kapsamında, Türkiye’de korunmaya ihtiyacı olan 0-18 yaş arası çocuklara yönelik gerçekleştirilen çalışmaların genel bir tablosunu ortaya koymak ve bundan sonrasında yapılacak araştırmalar için gelişim alanları, yaş grupları ve yöntem bağlamında bir veri havuzu sunmak hedeflenmektedir. Bu doğrultuda, araştırma kapsamında aşağıda yer alan sorulara yanıt aranmış ve çalışmaların detaylı incelemesi amaçlanmıştır.

- Korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik olarak gerçekleştirilen çalışmaların yıllara göre dağılımı nedir?
- Korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik olarak gerçekleştirilen çalışmaların yayınlandığı temel bilim alanlarının dağılımı nedir?
- Korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik olarak gerçekleştirilen çalışmaların yayınlandığı alt alanların dağılımı nedir?
- Korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik olarak gerçekleştirilen çalışmalarda ele alınan gelişim alanlarının dağılımı nedir?



- Korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik olarak gerçekleştirilen çalışmaların örneklem yaş aralığının dağılımı nedir?
- Korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik olarak gerçekleştirilen çalışmalarda kullanılan araştırma yöntemlerinin dağılımı nedir?

Yöntem

Bu çalışmada, Türkiye'deki korunmaya muhtaç çocuklara yönelik gerçekleştirilen araştırmaların incelenmesi amacıyla tematik içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, yazılı metinlerin içeriğini belirli kurallara dayanarak nesnel ve sistematik bir şekilde kodlama yaparak, büyük birimleri daha küçük kategorilere ayırma ve bu süreçte elde edilen bilgileri sayısal verilere dönüştürme amacı taşıyan bir analiz yöntemidir. (Büyüköztürk ve diğerleri, 2012; Kızıltepe, 2021) İçerik analizi, bir konunun yapısının anlaşılmasını sağlayarak, sonraki araştırma ve uygulamaların yönlendirilmesinde etkili olacak doğrudan ve kapsamlı bir bakış açısı geliştirilmesine yardımcı olan sentezler yapılmasına olanak tanır. (Suri ve Clarke, 2009).

İçerik analizi; betimsel içerik analizi, meta-sentez (tematik içerik analizi) ve meta analiz olmak üç farklı başlıkta karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada ise korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik olarak yapılan çalışmaların incelenmesi amacıyla tematik içerik analizi (meta-sentez) kullanılmıştır. Bu yöntem aracılığıyla aynı konuya ilişkin gerçekleştirilen çalışmalar, temalar kullanılarak sentezlenebilmekte ve böylelikle bu çalışmalar karşılaştırmalı olarak ele alınabilmektedir (Çalık ve Sözbilir, 2014).

Verilerin toplanması

Araştırmanın örneklemi belirlenirken seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmış, çalışmalar belirli kriterleri karşılamak koşulu ile araştırma bünyesine alınmıştır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2021). Araştırmaya dahil edilecek olan çalışmalara ilk olarak belirlenen veri tabanları aracılığıyla en doğru sonucu verecek anahtar kelimeler kullanılarak ulaşılmıştır. Çalışmalara ulaşmak için Ulusal Tez Merkezi, Dergipark ve TR Dizin veri tabanları kullanılmış, bu veri tabanlarında aşağıda yer alan anahtar kelimeler kullanılarak arama yapılmıştır:

- “Korunmaya muhtaç çocuk”
- “Korunmaya ihtiyacı olan çocuk”
- “Kimsesiz çocuk”
- “Devlet koruması altında bulunan çocuk”
- “Devlet koruması altında olan çocuk”
- “Kurum bakımı altında bulunan çocuk”
- “Kurum bakımı altında olan çocuk”

Yukarıda belirtilen anahtar kelimelerle yapılan aramalardan elde edilen çalışmalar arasından araştırma kapsamında aşağıda belirtilen ölçütlere uygun olan çalışmalar araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmaya dahil edilecek olan çalışmalar belirlenirken; çalışmanın bir araştırma makalesi ya da tez çalışması olmasına, çalışmanın örnekleminin 0-18 yaş arasında bulunan korunmaya muhtaç çocuk



olmasına, korunmaya muhtaç çocukların herhangi bir gelişim alanının hedef alınmasına dikkat edilmiştir. Tüm bu koşullar göz önünde bulundurularak yapılan eleme işlemlerinden sonra, 1977-2023 yılları arasında gerçekleştirilen, 13 tanesi makale, 69 tanesi yüksek lisans ve doktora tezleri olmak üzere toplamda 82 çalışmaya ulaşılmıştır.

Sayfa | 1110 Verilerin analizi

İçerik analizi yapılırken amaçların belirlenmesi, kavramların tanımlanması, analiz edilecek birimlerin belirlenmesi, kodlama kategorilerinin tespit edilmesi, sayısal verilere dönüştürme ve yorumlama aşamaları yerine getirilmektedir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2012; Creswell, 2017). Bahsi geçen tüm aşamalar dikkate alınarak, bu çalışmada da çalışmaların belirli bir çerçevede incelenebilmesi için yayın tablosu oluşturulmuş, veriler bu tablo bünyesinde kayıt altına alınmış, kategori ve kodlar belirlenerek son olarak temalar ortaya çıkarılmıştır. Bu aşamadan sonra veriler belirlenen kategoriler doğrultusunda Microsoft Excel programı aracılığıyla yüzde ve sıklık formülleri ile çözümlenerek yorumlanmıştır. Sonuçlar grafikler, yüzde ve frekans tabloları ile betimsel biçimde ortaya konulmuştur.

Araştırmaya dahil edilen 82 çalışma önceden belirlenmiş olan başlıklar kapsamında incelenerek kategorize edilmiş, başlıklara ise aşağıda yer verilmiştir.

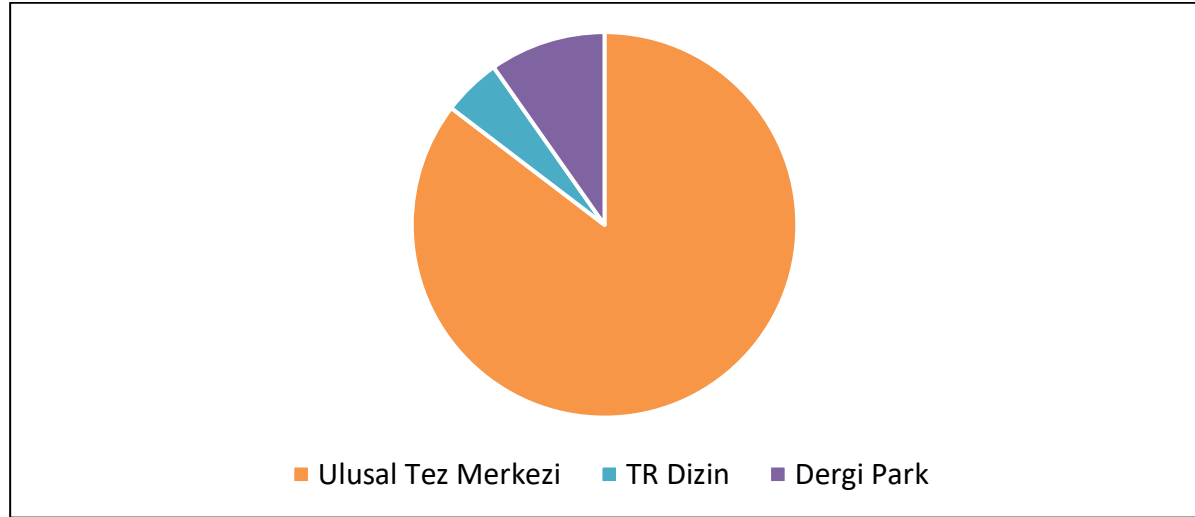
- Elde edilen veri tabanı
- Yayın türü
- Yayın yılı
- Yayın yapılan temel alanı
- Yayın yapılan alt alan
- Konu edinilen gelişim alanı
- Örneklem yaş aralığı
- Araştırma yöntemi

Bulgular

Araştırmaya dahil edilen çalışmalara yönelik elde edilen bulgular farklı değişkenlere göre tablolastırılarak aşağıda verilmiştir.

Tablo 1.
Verilerin elde edildiği veri tabanlarına ait yüzde ve sıklık tablosu

	<i>f</i>	%
Ulusal Tez Merkezi	70	85,4
Dergipark	8	9,8
TR Dizin	4	4,9
Toplam	82	100



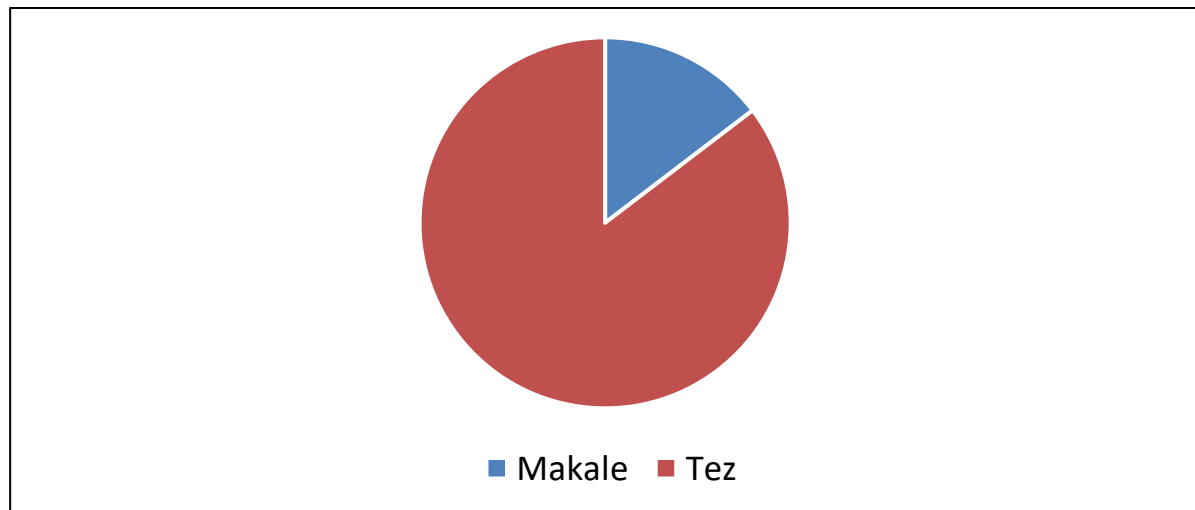
Şekil 1. Verilerin elde edildiği veri tabanlarına ait yüzde grafiği

Tablo.1 ve Şekil.1’de yer alan veriler incelendiğinde araştırmaya dahil edilen 82 çalışmanın 70 tanesinin (%85,4) Ulusal Tez Merkezi’nde yayınlandığı, 4 tanesinin (%4,9) TR Dizin ’de yayınlandığı ve 8 tanesinin ise (%9,8) de Dergipark’ta yayınlandığı görülmüştür.

Tablo 2.

Araştırmaya dahil edilen çalışmaların yayın türüne ait yüzde ve sıklık tablosu

	<i>f</i>	%
Tez	70	85,4
Makale	12	14,6
Toplam	82	100



Şekil 2. Araştırmaya dahil edilen çalışmaların yayın türüne ait yüzde grafiği

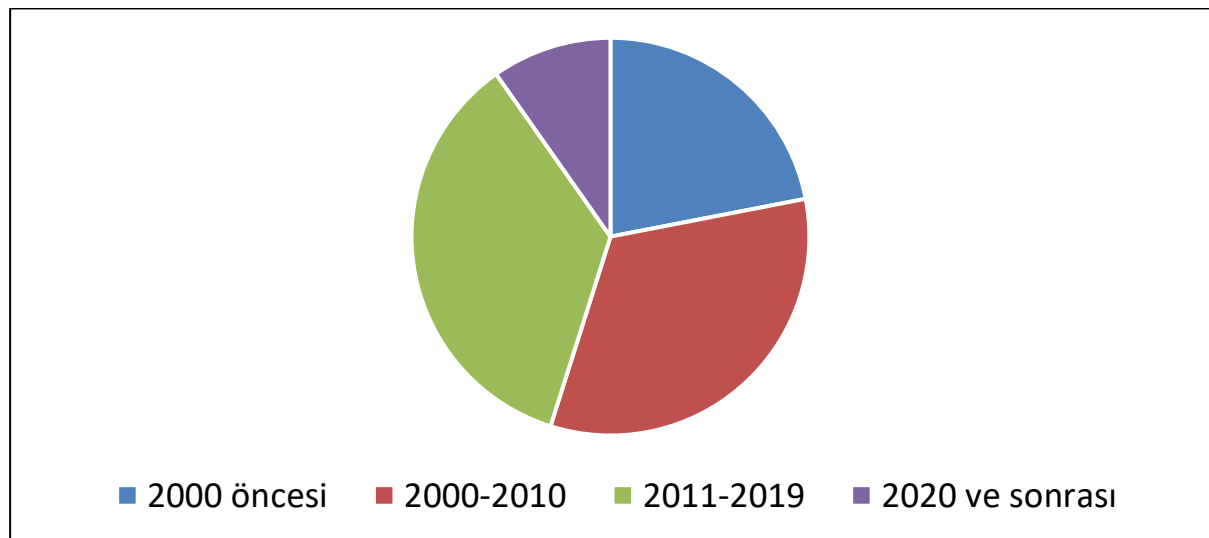


Tablo.2 ve Şekil.2’de araştırmaya dahil edilen çalışmaların yayın türüne göre dağılımına yer verilmiştir. Elde edilen veriler çalışmaların %85,4’ünün (n=70) tez olarak, %14,6’sının (n=12) makale olarak yayınlandığı görülmüştür.

Tablo 3.

Araştırmaya dahil edilen çalışmaların yayın yıllarına ait yüzde ve sıklık tablosu

	f	%
2011-2019	29	35,4
2000-2010	27	32,9
2000 öncesi	18	22
2020 ve sonrası	8	9,8
Toplam	82	100



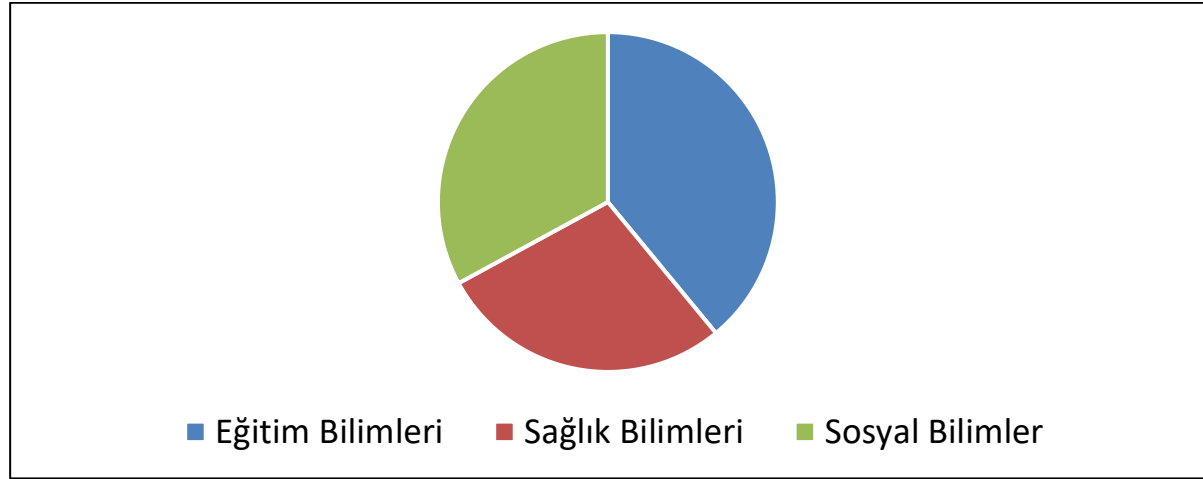
Şekil 3. Araştırmaya dahil edilen çalışmaların yayın yıllarına ait yüzde grafiği

Araştırma sonucunda elde edilen çalışmaların 1977-2023 yılları arasında yayınlandığı tespit edilmiştir. Araştırmaya dahil edilen çalışmaların yıllara göre dağılımının ortaya koyulduğu Tablo.3 ve Şekil.3’e göre konuya ilişkin en fazla yayının %35,4 yüzdesi ile 2011-2019 yılları arasında yapıldığı görülmektedir. Bu yılları takiben 2000-2010 yılları arasında %32,9 (n=27), 2000 ve öncesinde %22 (n=18), 2020 ve sonrasında ise %9,8 (n=8) oranında yayın yapıldığı görülmüştür

Tablo 4.

Araştırmaya dahil edilen çalışmaların temel alanlarına ait yüzde ve sıklık tablosu

	f	%
Eğitim Bilimleri	32	39
Sosyal Bilimler	27	32,9
Sağlık Bilimleri	23	28
Toplam	82	100



Şekil 4. Araştırmaya dahil edilen çalışmaların temel alanlarına ait yüzde grafiği

Araştırmaya dahil edilen çalışmaların alanlarına göre dağılımı incelenirken çalışmaların çeşitliliğinden dolayı temel alan ve alt alan şeklinde ayrıştırılması ihtiyacı ortaya çıkmış, verilerin daha iyi anlaşılması için temel alan ve alt alan şeklinde tablolastırılmıştır. Tablo.4 ve Şekil.4'te araştırmaların temel alanlarına göre dağılımına yer verilmiştir. Bu sonuçlara göre konuya ilişkin yapılan çalışmaların %39'u (n=32) Eğitim Bilimleri alanına, %32,9'u (n=27) Sosyal Bilimler alanına ve %28'i (n=27) sağlık bilimleri alanına ait olduğu görülmüştür.

Tablo 5.

Araştırmaya dahil edilen çalışmaların alt alanlarına ait yüzde ve sıklık tablosu

	f	%
Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik	15	18,3
Çocuk Gelişimi	13	15,9
Sosyal Hizmet	12	14,6
Psikoloji	11	13,4
Okul Öncesi Eğitim	9	11
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları	5	6,1
Aile Danışmanlığı	4	4,9
Sosyoloji	4	4,9
Psikiyatri	3	3,7
Spor Bilimleri	2	2,4
Müzik Eğitimi	1	1,2
Sosyal Bilgiler Eğitimi	1	1,2
Halk Sağlığı	1	1,2
Dil ve Konuşma Terapisi	1	1,2
Toplam	82	100



Temel alanların alt alanlarına ait yüzde ve frekans sonuçları da Tablo.5'te verilmiştir. Araştırmaya dahil edilen çalışmaların alt alanlarına ait olduğu yüzde ve frekans dağılımına bakıldığında; %18,3'ünün Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, %15,9'unun Çocuk Gelişimi, %14,6'sının Sosyal Hizmet, %13,4'ünün Psikoloji, %11'inin Okul Öncesi Eğitim, %6,1'inin Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları, %4,9'unun Aile Danışmanlığı, yine %4,9'unun Sosyoloji, %3,7'sinin Psikiyatri, %2,4'ünün Spor Bilimleri ve kalan diğer alt alanların her birinin (Müzik Eğitimi, Halk Sağlığı, Sosyal Bilgiler Eğitimi, Dil ve Konuşma Terapisi) %1,2'lik yüzdeliğe sahip olduğu ortaya konulmuştur.

Tablo 6.

Araştırmaya dahil edilen çalışmalarda hedeflenen gelişim alanlarına ait yüzde ve sıklık tablosu

	f	%
Sosyal-Duygusal Gelişim	57	69,5
Bilişsel Gelişim, Sosyal-Duygusal Gelişim	5	6,1
Bilişsel Gelişim	4	4,9
Fiziksel-Motor Gelişim	4	4,9
Dil Gelişimi	4	4,9
Fiziksel-Motor Gelişim, Sosyal-Duygusal Gelişim	4	4,9
3 ve daha fazla gelişim alanının birlikte kullanıldığı çalışmalar	4	4,8
Öz Bakım	0	0
Toplam	82	100

Tablo.6'da araştırmaya dahil edilen çalışmalarda hedeflenen gelişim alanlarına ait yüzde ve sıklık verilerine yer verilmiştir. Yüzde ve sıklık verileri incelendiğinde çalışmalarda en sık yer verilen gelişim alanının %69,5 (n=57) oranla sosyal-duygusal gelişim olduğu görülmüştür. Bunu takiben %6,1 oranla (n=5) bilişsel gelişim ve sosyal-duygusal gelişimin bir arada kullanıldığı araştırmaların geldiği görülmüştür. Her birinin dağılımının %4,9 olduğu; sadece bilişsel gelişim, sadece fiziksel-motor gelişim, sadece dil gelişimi, fiziksel-motor gelişim ve sosyal-duygusal gelişimin bir arada kullanıldığı araştırmalara yer verilmiştir. Son olarak üç ve daha fazla gelişim alanının bir arada kullanıldığı araştırmaların oranının %4,8 (n=4) olduğu ortaya konulmuştur. Sadece öz bakımın yer verildiği herhangi bir çalışma olmadığına da tabloda yer verilmiştir.

Tablo 7.

Araştırmaya dahil edilen çalışmaların örneklem yaş aralığına ait yüzde ve sıklık tablosu

	f	%
7-12 yaş	25	30,5
0-6 yaş	21	25,6
13-18 yaş	20	24,4
6-18 yaş	11	13,4
0-12 yaş	3	3,7
0-18 yaş	2	2,4
Toplam	82	100

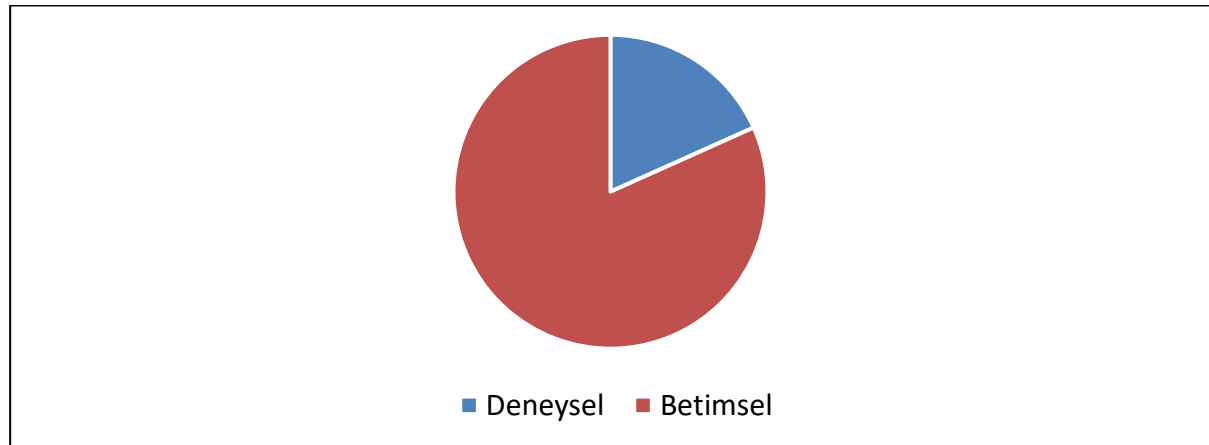


Tablo.7’de araştırmaya dahil edilen çalışmaların örneklem yaş aralığına ait yüzde ve sıklık sonuçlarına yer verilmiştir. Bu verilere göre; en fazla %30,5 oranı ile 7-12 yaş aralığının çalışmalarda örneklem olarak belirlendiği görülmektedir. Bunu takiben örneklemelerin; %25,6’sının 0-6 yaş, %24,4’ünün 13-18 yaş, %13,4’ünün 6-18 yaş, %3,7’sinin 0-12 yaş ve %2,4’ünün 0-18 yaş aralığında olduğu görülmüştür.

Tablo 8.

Araştırmaya dahil edilen çalışmalarda kullanılan yöntemlere ait yüzde ve sıklık tablosu

	f	%
Betimsel	67	81,7
Deneysel	15	18,3
Toplam	82	100



Şekil 8. Araştırmaya dahil edilen çalışmalarda kullanılan yöntemlere ait yüzde grafiği

Araştırmaya dahil edilen çalışmalarda kullanılan yöntemlerin yüzde ve sıklık dağılımları Tablo.8 ve Şekil.8’de verilmiştir. Çalışmalar incelenirken kullanılan yöntemler detaylı bir biçimde değil, 2 ana başlık altında toplanmış, bu başlıklar örnekleme yönelik müdahale programı uygulanarak yapılan çalışmalar “deneysel” ve korunmaya ihtiyacı olan çocukların mevcut durumlarının farklı ölçme araçları kullanılarak tespit edilmesine yönelik yapılan çalışmalar ise “betimsel” olarak adlandırılmıştır. Çalışmaların %81,7’sinin betimsel, %18,3’ünün ise deneysel olduğu tespit edilmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde, çalışmada elde edilen bulgular özetlenerek, literatürde yer alan diğer benzer çalışmaların bulguları ile karşılaştırmalı olarak tartışılacaktır. Korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik olarak yapılan 82 çalışma incelenmiş, 8 farklı kategoride bulguya ulaşılmıştır. Çalışmaların elde edildiği veri tabanlarına göre dağılımı incelendiğinde %85,4’ünün (n=70) *Ulusal Tez Merkezi* bünyesinde yayınlandığı ve bununla ilişkili olarak da 82 çalışmanın yine %85,4’ünün (n=70) yüksek lisans ve doktora tez çalışmalarından meydana geldiği görülmüştür. Çalışmalara erişilen diğer veri tabanlarının dağılımının ise *Dergipark* bünyesinde 8 çalışma ve *TR Dizin* bünyesinde 4 çalışma şeklinde olduğu tespit



edilmiştir. Araştırmaya dahil edilen çalışmalar incelenirken verilerin daha kolay sunulabilmesi adına çalışmaların yayın yılları 2000 öncesi, 2000-2010, 2011-2019 ile 2020 ve sonrası şeklinde gruplandırılmıştır. Bu gruplara ait yüzde ve sıklık bulguları incelendiğinde konuya ilişkin çalışmaların yoğunlukla (%35,4) 2011-2019 yılları arasında yapıldığı görülmüştür. İlgili gruba yönelik yapılan çalışmaların 2000 ve öncesi yıllarda daha az çalışılması gruba yönelik farkındalığın görece daha az olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. 2020 yılından bu yana ise özellikle Covid-19 salgını nedeniyle tüm kuruluşların kapanmaya girmesi, korunmaya ihtiyacı olan çocukların bulunduğu kurumları da daha az erişilebilir ve dolayısıyla konuya ilişkin daha az çalışma yapılmış olmasına sebep olabileceği tahmin edilmektedir. Çalışmalardan kategoriler aracılığıyla veriler toplanırken, çalışmaların yapıldığı alanlar öncelikli olarak temel alanlara göre ayrılmış, sonrasında verilerin daha iyi anlaşılabilmesi için alt alanlara ayrılarak analiz edilmiştir. Temel alanların dağılımına bakıldığında en fazla yayın yapılan alanın %39 (n=32) oranla *Eğitim Bilimleri* alanı olduğu, alt alanların dağılımına bakıldığında ise en fazla yayın yapılan alt alanın %18,3 (n=15) oranla *Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik* olduğu tespit edilmiştir. Çalışmalar incelenirken ele alınan gelişim alanlarının bazılarında tek başına kullanıldığı görülürken, bazı çalışmalarda ise birden fazla gelişim alanının bir arada kullanıldığı tespit edilmiş, bulgular analiz edilirken bu durum iki gelişim alanının birlikte kullanıldığı çalışmalar ayrı ayrı verilirken, üç ve daha fazla gelişim alanının birlikte kullanıldığı çalışmalar düşük yüzdelikler nedeniyle tek başlık altında toplanarak verilmiştir. Tek başına ele alınan gelişim alanlarının dağılımına bakıldığında *Sosyal-Duygusal Gelişimin* %69,5 (n=57) oranla ilk sırada olduğu, iki gelişim alanının birlikte ele alındığı çalışmalarda ise *Bilişsel Gelişim ve Sosyal-Duygusal Gelişimin* (%6,1) daha sık bir arada kullanıldığı görülmüştür. Kurum bakımı altında bulunmanın çocukların farklı gelişim alanları üzerindeki etkilerinin ortaya konulduğu ulusal ve uluslararası çalışmaların bulguları incelendiğinde, korunmaya ihtiyacı olan çocukların sıklıkla davranışsal ve duygusal problemlerle karşı karşıya kaldığı ve dolayısıyla bunun bir sonucu olarak bu gruba yönelik gerçekleştirilen çalışmaların büyük bir kısmının Sosyal-Duygusal Gelişim alanını ele aldığı düşünülmektedir. Araştırmaya dahil edilen çalışmalarda örneklem olarak belirlenen yaş dağılımları bulgusu sunulurken, 3 temel ayrıma (0-6, 7-12, 13-18) ek olarak birbirini kapsayan yaş gruplarına da ayrı ayrı yer verilmiştir. Bu bulgular arasında en fazla yüzdeye sahip olan yaş grubunun %30,5 oranla 7-12 yaş grubu olduğu görülmüştür. Burada ortaya çıkan farklılığın; 0-6 yaş grubunun sıklıkla koruyucu aile ya da evlat edindirme modelinden faydalanması, 13-18 yaş grubunun gelişimsel olarak krizlerin daha yoğun olduğu ve çalışma yapılmasının daha zor olan bir dönem olması ve 7-12 yaş grubunun daha küçük yaş grupları ile karşılaştırıldığında yapılacak çalışmalarda gerek ölçek içeriğindeki sorular gerek görüşme sorularına daha iyi yanıt oluşturabilmesinin etkisinin olabileceği tahmin edilmektedir. Araştırmanın son kategorisi olan araştırma yöntemi kategorisi oluşturulurken çalışmaların yöntemlerine ilişkin olarak detaylı bilgi vermek yerine incelenen tüm yöntemler deneysel ve betimsel olarak iki ana başlık altında toplanmıştır. Yönteminde bir müdahale programı barındıran çalışmalar *deneysel* olarak adlandırılırken, herhangi bir müdahale programına yer vermeyen, sadece farklı ölçme araçları kullanılarak çocuklara ilişkin durum tespitinin yapıldığı çalışmalar ise *betimsel* olarak adlandırılmıştır. Bu kategoriye ait dağılımlar incelendiğinde ise betimsel çalışmaların %81,7 (n=67) oranla daha yaygın olduğu ortaya konulmuştur. Çalışmaların özellikle betimsel şekilde yapılıyor olmasının ilgili gruba yönelik düzenlenecek müdahale programlarının daha hassas içeriğe sahip olmasının gerekliliği, müdahale programı uygulanacak olması halinde kurumda geçirilecek süreye ilişkin gerekli izinlerin alınmasının zor olması gibi sebeplerden kaynaklandığı düşünülmektedir.



1989-2018 yılları arasında mağdur çocuklara yönelik gerçekleştirilen makale, tez, kitap gibi yayınların incelemesinin gerçekleştirildiği bir çalışmada, korunmaya muhtaç çocuk alt başlığında ortaya çıkan bulgular, bu çalışmaya ait bulgular ile benzerlik göstermekle birlikte, belirtilen yıllar arasında tez çalışmalarının makale ve kitap sayısından daha fazla olduğu ortaya konulmuştur (Aslan, 2019). Yine aynı çalışma kapsamında diğer mağdur çocuk çalışmaları arasında (ihmal-istismar, çalıştırılan çocuk, parçalanmış aile vs.) korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik gerçekleştirilen çalışmaların görece daha az olduğu bulgusuna da yer verilmiştir (Aslan, 2019). Benzer şekilde Başar (2023) Türkiye’de çocuk koruma alanında yapılmış lisansüstü tezleri incelemiş, 37 tez çalışması arasında sadece 2 tanesinin devlet korumasında bulunan çocuklar hakkında olduğunu ifade etmiştir. Burada etkili olan faktörün ilgili grubun taşıdığı hassasiyetler nedeniyle devlet tarafından alınan tedbirler ve bununla ilişkili olarak grubun daha az erişilebilir olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Uluslararası veri tabanları taranarak, 15 farklı ülkeden, koruma altında bulunan çocukların kurumlarına ve bakım verenlerine yönelik uygulanan müdahale programlarının sistematik incelemesinin yapıldığı bir diğer çalışmada, bu gruba yönelik müdahale içerikli araştırmaların burada elde edilen verilerle uyumlu bir biçimde sayıca daha az olduğu ortaya konulmuştur. Çalışmaya dahil edilen müdahale programı içerikli araştırmaların örneklemelerinin ise burada ulaşılan sonuçtan farklı olarak çoğunlukla 0-6 yaş grubunu kapsadığı görülmüştür (Hermenau ve diğerleri, 2017).

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin, ilgili grup ile yapılacak sonraki çalışmalarda örneklem olarak belirlenecek yaş grubu, çalışmaya konu edinilecek gelişim alanı, çalışmada uygulanacak yöntem gibi hususlarda kaynak oluşturması, ilgili gruba yönelik yapılan çalışmalar hakkında fikir vermesi ve buna ilişkin ihtiyaçların belirlenmesine alt yapı hazırlaması beklenmektedir. Bu doğrultuda; korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik yapılan çalışmaların artırılması, özellikle duygusal ve davranışsal problemler başta olacak şekilde sıklıkla ele alınan gelişim alanlarının ve problem durumların konu edinildiği, sadece durum tespiti amaçlı değil müdahale programı içeren çalışmaların kurgulanması ve böylelikle çocukların da farklı gelişim alanlarını destekleyecek bir ortam hazırlanmasının korunmaya ihtiyacı olan çocuklar açısından olumlu sonuçlar doğuracağı ön görülmektedir. Bununla birlikte korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik yapılan çalışmaların sadece belli başlı alanlarda değil çocukların tüm ihtiyaçları göz önünde bulundurularak farklı alanlarda da yürütülmesinin ve multidisipliner bir yaklaşımla çalışmaların gerçekleştirilmesinin korunmaya ihtiyacı olan çocukların sağlıklı gelişimi ve kurum bakımının nitelikli bir hale gelebilmesi üzerinde etkili olabileceği düşünülmektedir.



Kaynakça

- Akman, B., ve Gülay, H. (2008). Korunmaya muhtaç ve ailesiyle yaşayan 6 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin karşılaştırılması. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(19), 23-39.
- Aslan, Y. (2019). Türkiye'de mağdur çocuk kapsamında yapılan çalışmaların bibliyografik analizi. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 3(1), 92-107.
- Asimina, R., Melpomeni, S., and Alexandra, T. (2017). Language and psychosocial skills of institutionalized children in Greece. *The Open Family Studies Journal*, 9(1).
- Başar, M. (2023). Türkiye'de çocuk koruma alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Disiplinlerarası Çocuk Hakları Araştırmaları Dergisi*, 3(5), 31-49.
- Baptista, J., Belsky, J., Marques, S., Silva, J. R., Martins, C., and Soares, I. (2019). Early family adversity, stability and consistency of institutional care and infant cognitive, language and motor development across the first six months of institutionalization. *Infant Behavior ve Development*, 57, 101387. <https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2019.101387>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (12. baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2021). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (30. baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çalık, M., ve Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 39(174), 33-38. <https://doi.org/10.15390/EB.2014.2337>
- Glaser, D. (2000). Child abuse and neglect and the brain: A review. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 41, 97-116. <https://doi.org/10.1017/S0021963099004990>
- Hermenau, K., Goessmann, K., Rygaard, N. P., Landolt, M. A., and Hecker, T. (2017). Fostering child development by improving care quality: A systematic review of the effectiveness of structural interventions and caregiver trainings in institutional care. *Trauma, Violence, ve Abuse*, 18(5), 544-561. <https://doi.org/10.1177/1524838016641918>
- Johnson, R., Browne, K. D., and Hamilton-Giachritsis, C. E. (2006). Young children in institutional care at risk of harm. *Trauma, Violence, ve Abuse*, 7(1), 1-26. <https://doi.org/10.1177/1524838005283696>
- Julian, M. M., Li, J., Wright, A., ve Jimenez-Etcheverria, P. A. (2019). Young children in institutional care: Characteristics of institutions, children's development, and interventions in institutions. *Children's social worlds in cultural context*, 217-229.
- Kızıltepe, Z. (2021). İçerik analizi. In F. N. Seggie ve Y. Bayyurt (Eds.), *Nitel araştırma: Yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları* (3rd ed., pp. 260-273). Anı Yayıncılık.
- Kim, T. I., Shin, Y. H., and White-Traut, R. C. (2003). Multisensory intervention improves physical growth and illness rates in Korean orphaned newborn infants. *Research in Nursing ve Health*, 26, 424-433. doi:10.1002/nur.10105
- Suri, H., and Clarke, D. (2009). Advancements in research synthesis methods: From a methodologically inclusive perspective. *Review of Educational Research*, 79(1), 395-430. <https://doi.org/10.3102/0034654308326349>
- Van IJendoorn, M. H., Palacios, J., Sonuga-Barke, E., Gunnar, M. R., Vorria, P., McCall, R. B., and Juffer, F. (2011). Children in institutional care: Delayed development and resilience. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 76(4), 8-30. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5834.2011.00626.x>
- Yaban, E. H., ve Yükselen, A. (2007). Korunmaya muhtaç yedi-on bir yaş grubundaki çocukların sosyal problem çözme becerilerinin incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18(1), 49-67.
- Yavaşlar Doğru, Y., Kazak Berument, S., Koç, G., Doğru, O., ve Karakaya, S. (2016). Koruma Altındaki Çocukların Dil Gelişimi ve Mizacın Etkisi. 19. Ulusal Psikoloji Kongresi, İzmir, Türkiye.
- Yolcuoğlu, D. İ. G. (2009). Türkiye'de çocuk koruma sisteminin genel olarak değerlendirilmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18(18), 43-58. <https://doi.org/10.21560/spcd.15089>

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2025), 16 (1), 1103-1119.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2025), 16 (1), 1103-1119.
Araştırma Makalesi / Research Paper



Yorgun Yasar, E. ve Özbey, S. (2019). Okul öncesi dönemdeki korunmaya muhtaç çocukların ahlaki değer yapılarının çocuklara ilişkin bazı değişkenlere göre incelenmesi: Ankara örneklemi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17 (38), 41-70.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2023). *İstatistiklerle çocuk, 2023*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Cocuk-2023-53679>

Sosyal Hizmet Kanunu. (1983). *Resmî Gazete*. <https://www.aile.gov.tr/eyhgm/mevzuat/ulusal-mevzuat/kanunlar/sosyal-hizmetler-kanunu/>

Çocuk Koruma Kanunu. (2005). *Resmî Gazete*. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5395&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>